

*Кошиков Д. О.,
кандидат юридичних наук,
старший викладач кафедри поліцейської
діяльності та публічного адміністрування
Харківського національного
університету внутрішніх справ*

ПОНЯТТЯ ТА СИСТЕМА МЕТОДІВ РЕАЛІЗАЦІЇ ДЕРЖАВНОЇ ПОЛІТИКИ У СФЕРІ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ ДЕРЖАВИ

Анотація. Зазначено, що реалізація державної політики являє собою цілеспрямовану активну діяльність відповідних суб'єктів, спрямовану на захист економічних інтересів фізичних, юридичних осіб, суспільства та держави від реальних та потенційних загроз економічній безпеці, яка, в свою чергу, неминуче здійснюється шляхом реалізації певних методів. Описано основні наукові підходи щодо теоретико-філософського розуміння категорії «метод». Досліджено доробки стосовно визначення поняття методів у адміністративному праві (адміністративно-правових методів). Я наслідок, надано актуальну характеристику методів адміністративного права як: цілеспрямованої діяльності, яка здійснюється з чітко визначеною метою; сукупності різноманітних засобів, способів правового характеру; такої, що застосовується державою; імперативного характеру; таких, застосування яких базується на адміністративно-правових нормах; поєднання «класичних методів права», наприклад імперативного, з новітніми методами, котрі виробляються наукою в зв'язку зі стрімким розвитком адміністративно-правових відносин і проведенню глобальних реформ органів державної влади. Систематизовано та розкрито зміст методів реалізації державної політики у сфері забезпечення економічної безпеки держави. Зокрема здійснено розмежування контролю та нагляду як методів зазначеної сфери. У підсумку останні визначено як сукупність прийомів, способів та засобів проведення уповноваженими суб'єктами за сприяння інституцій громадянського суспільства системи заходів політичного, правового, економічного, організаційного та іншого характеру, спрямованих на попередження та нейтралізацію реальних та потенційних загроз економічній безпеці. Встановлено, що сукупність методів реалізації державної політики у сфері забезпечення економічної безпеки держави формує їх тісно взаємопов'язану систему, яка може бути представлена у межах таких блоків: 1) адміністративні (регламентаційні, розпорядчі, нормативні) та економічні методи реалізації державної політики у сфері забезпечення економічної безпеки держави; 2) контроль (парламентський, судовий, зі сторони органів виконавчої влади, громадський) та нагляд; 3) переконання та примус.

Ключові слова: державна політика, методи, контроль, нагляд, переконання.

Постановка проблеми. Реалізація державної політики, зокрема у сфері забезпечення економічної безпеки держави, являє собою цілеспрямовану активну діяльність відповідних суб'єктів, спрямовану на захист економічних інтересів фізич-

них, юридичних осіб, суспільства та держави від реальних та потенційних загроз економічній безпеці, яка, в свою чергу, неминуче здійснюється шляхом реалізації певних методів.

Стан дослідження. Науковими розробками адміністративно-правових методів та методів у діяльності публічної адміністрації займалися такі дослідники, як В. Б. Авер'янов, О. Ф. Андрійко, О. М. Бандурка, О. І. Безпалова, Ю. П. Битяк, В. М. Гаращук, Є. Б. Кубко, В. К. Колпаков, А. Т. Комзюк, О. Є. Луньов, А. В. Мазур, В. Я. Настюк, А. О. Селіванов,, Ю. О. Тихоміров, М. М. Тищенко, Ю. С. Шемшукенко, О. М. Якуба та ін. Праці зазначених учених покладені в основу формування підходу щодо визначення поняття, переліку та змісту адміністративно-правових методів, однак адміністративно-правовим методом реалізації державної політики у сфері забезпечення економічної безпеки держави, не приділялося уваги.

Таким чином, недостатня розробленість на теоретичному рівні, наявність правових проблем, а також необхідність проведення окремого адміністративно-правового дослідження методів реалізації державної політики у сфері забезпечення економічної безпеки держави обумовили вибір теми даного дослідження.

Мета статті. Відповідно мета даної статті полягає у окресленні переліку та розкритті змісту методів реалізації державної політики у сфері забезпечення економічної безпеки держави та як наслідок визначенні їх поняття та формуванні наукового уявлення про їх систему.

Викладення основного матеріалу. Перш ніж перейти до дослідження методів реалізації державної політики у сфері забезпечення економічної безпеки держави, першопочатково зупинимось на теоретико-філософському розумінні категорії «метод», зокрема у розрізі наукових напрацювань з приводу визначення понять та видів адміністративно-правових методів.

У філософії «метод» використовується для позначення комплексу вироблених і утверджених прийомів, способів і правил у певному виді діяльності, тобто кожному такому виду відповідають власні методи, які можуть бути спільними щодо декількох галузей діяльності [1, с. 284].

В юриспруденції категорія «метод» набуває специфічного забарвлення, внаслідок особливих ознак першої, котра не існує без норм права, подібно неї і метод є «способом впливу норми права на правовідношення, котрі виникають у суспільстві» [2, с. 617]. Тобто у теоретико-юридичному розумінні

метод визначає характер способів правового регулювання, які в перспективі можуть бути використані для урегулювання конкретних правових відносин.

Необхідно зважати на той факт, що загальною теорією держави та права вироблені універсальні методи правового регулювання, в той час коли більш точний перелік методів, залежить від специфіки кожної окремої галузі. Отже, доцільно розглянути методи, що використовує галузь адміністративного права та їх сутнісний зміст, який відрізняється специфікою правового регулювання цієї галузі, пов'язаної, перш за все, з управлінням державними справами.

Просту та лаконічну дефініцію методів в адміністративному праві, пропонує В. К. Колпаков, під якими вчений пропонує розуміти «різноманітні способи, прийоми і засоби цілеспрямованого впливу органів управління та їх посадових осіб на свідомість, волю і поведінку керованих» [3, с. 180]. Більш ґрунтовне є визначення запропонував В. Б. Авер'янов, а саме як конкретно визначені «способи практичного здійснення органами виконавчої влади та іншими суб'єктами державного управління владно-організуючого впливу на керовані об'єкти, що відповідають характеру й обсягу наданих цим суб'єктам функцій та повноважень (компетенції), а також особливостям керованих об'єктів» [4, с. 298].

Аналіз приведених вище дефініцій дозволяє сформулювати актуальну характеристику методів адміністративного права як: цілеспрямованої діяльності, яка здійснюється з чітко визначеною метою; сукупності різноманітних засобів, способів правового характеру; такої, що застосовується державою, тобто фактично органами держави; таких, що мають особливий статус об'єкта впливу, адже він, частіше за все знаходиться у підпорядкуванні суб'єкта, що використовує методи; мають імперативний характер, що виражається в безапеляційному точному впливу кожного методу на суспільні відносини щодо спрямування їх розвитку в необхідному векторі; таких, застосування яких базується на адміністративно-правових нормах, адже переважна їх більшість прямо чи опосередковано міститься в таких приписах; поєднання «класичних методів права», наприклад імперативного, з новітніми методами, котрі виробляються наукою в зв'язку зі стрімким розвитком адміністративно-правових відносин і проведенню глобальних реформ органів державної влади.

Стосовно останньої характеристики виходимо з того, що спеціалізованими методи, що застосовуються будь-якою галуззю права, є «перманентні» методи. Головне призначення будь-якого методу полягає в досягненні поставленої цілі. В свою чергу множинність таких цілей обумовлює застосування різноманітного масиву прийомів і способів права. При чому з часом, окремі методи можуть стати неактуальними, що буквально вимагає від суб'єктів вироблення та впровадження новітніх прийомів і способів для отримання бажаного результату та ефективного регулювання правових відносин. Наслідком подібного часто є зміна сутності методів права, в тому числі і адміністративного, трансформація та оновлення їх загального переліку.

В контексті дослідження методів реалізації державної політики у сфері забезпечення економічної безпеки держави необхідно навести думку І.В. Рукавишнікова, котрий досліджуючи метод в системі правового регулювання зазначає, що «майже в усіх точках зору на зміст методів правового регулювання

є спільний момент, який полягає в тому, що метод правового регулювання визначається характером і змістом регульованих відносин, тобто предметом правового регулювання. Відповідно до галузевих ознак формуються основні характеристики методу правового регулювання» [5, с. 217]. Таким чином, для окреслення змісту та системи методів реалізації державної політики у сфері забезпечення економічної безпеки держави, надалі доцільно спиратись на систему суб'єктів її втілення.

З метою окреслення першої групи методів реалізації державної політики у сфері забезпечення економічної безпеки держави вважаємо за необхідне звернутися до твердження Р. С. Мельника, який пише, що «державне управління нині охоплює лише ті напрямки державної діяльності, які не можуть бути передані повністю на виконання органам місцевого самоврядування або інституціям громадського суспільства» [6, с. 307].

О. І. Безпалова, вивчаючи дотичні до чинного дослідження адміністративні методи реалізації правоохоронної функції держави, пропонує розглядати їх «як способи та засоби впливу відповідних суб'єктів на керовані об'єкти, які застосовуються під час розроблення та прийняття відповідних нормативно-правових актів, реалізації приписів, які містяться у нормативно-правових актах, безпосередньої організації діяльності окремих суб'єктів здійснення контролю за дотриманням законодавства у правоохоронній сфері» [7, с. 133]. Тобто адміністративні методи «базуються на застосуванні нормативних актів (розпоряджень, наказів, постанов органів виконавчої влади), мають директивний, обов'язковий характер, ґрунтуються на таких управлінських відносинах як дисципліна, відповідальність, влада, примус» [8, с. 143].

Узагальнюючи викладене констатуємо, що адміністративні методи проходять червоною ниткою крізь усі державно-управлінські відносини, пов'язані із забезпеченням реалізації виключних державних функцій, являють собою способи (засоби) впливу на діяльність суб'єктів господарювання, установ, організацій та громадян шляхом безпосередньо встановлення їх прав та обов'язків через систему норм, що спирається систему підпорядкування та владних повноважень. Такий підхід до розуміння адміністративних методів може бути цілком застосовний щодо розкриття їх змісту щодо реалізації державної політики у сфері забезпечення економічної безпеки держави.

Значну увагу розкриттю змісту адміністративних методів приділяє Т. О. Коломоєць. Зокрема вчена виділяє «3 основні групи методів діяльності суб'єктів публічної адміністрації: регламентаційні, розпорядчі, нормативні» [8, с. 144]. Розділяючи висновки Т. О. Коломоєць, розглянемо адміністративні методи реалізації державної політики у сфері забезпечення економічної безпеки держави, використовуючи позицію вченої у якості свого роду призи для їх дослідження. «Суть адміністративних регламентаційних методів, – з позиції Т. О. Коломоєць, – полягає у встановленні складу елементів системи і зв'язків між ними за допомогою закріплення визначених обов'язків, загальної регламентації» [8, с. 144]. Більше того, вчена зазначає, що регламентаційні адміністративні методи «складаються з 4 основних видів: загальноорганізаційного, функціонального, структурного, посадового» [8, с. 144].

До переліку відповідних нормативно-правових актів як прояв загальноорганізаційного регламентування щодо реаліза-

ції державної політики у сфері забезпечення економічної безпеки держави необхідно віднести: Податковий кодекс України, закони України «Про національну безпеку України», «Про зовнішньо-економічну діяльність», «Про Кабінет Міністрів України», «Про Національний банк України», Стратегію національної безпеки України, введenu в дію указом Президента України від 14.09.2020 № 392/2020, Прогноз економічного і соціального розвитку України, схвалений постановою Кабінету Міністрів України від 29.07.2020 № 671 та ін.

Як бачимо, загальноорганізаційне регламентування, спрямоване на реалізацію державної політики у сфері забезпечення економічної безпеки держави, здійснюється на рівні вищих органів державної влади: Верховної Ради України, Президента України, Кабінету Міністрів України.

На нашу думку до нормативно-правових актів, які уособлюють функціональне регламентування щодо реалізації державної політики у сфері забезпечення економічної безпеки держави належать: Положення про Міністерство розвитку економіки, торгівлі та сільського господарства України, затверджене постановою КМ України від 20.08.2014 № 459, Положення про Державну аудиторську службу України, затверджене постановою КМ України від 03.02.2016 № 43 тощо.

До структурного регламентування необхідно віднести прийняття положень про управління, відділи, сектори суб'єктів реалізації державної політики у сфері економічної безпеки держави. Як вбачається, структурне регламентування у якості специфічної ознаки характеризується тим, що до нього вдаються керівники відповідних органів виконавчої влади з метою забезпечення їх належного відповідно до поставлених завдань функціонування.

«Посадове регламентування здійснюється шляхом розробки штатного розкладу та посадових інструкцій, що встановлюють перелік посад і основні вимоги їх заміщення, виконання посадових обов'язків» [8, с. 144].

Прикладом активної реалізації розпорядчого адміністративного методу реалізації державної політики у сфері забезпечення економічної безпеки можна назвати наказ Мінекономіки «Про передачу майна» від 25.04.2020 № 791, яким надано із сфери управління Міністерства розвитку економіки, торгівлі та сільського господарства України з балансу державного підприємства «Український центр «Безпека» в управління Державного концерну «Укроборонпром» на баланс державного підприємства «Державне Київське конструкторське бюро «Луч» окреме індивідуально визначене майно за переліком, що додається [9].

Пасивний характер застосування розпорядчого методу задля реалізації державної політики у сфері забезпечення економічної безпеки держави може бути простежено у розробці Департаментом місцевих бюджетів Мінфіну та, як наслідок, затвердження Міністерством фінансів України Методичних рекомендацій щодо механізмів участі громадськості у бюджетному процесі на місцевому рівні [10].

«Нормативні методи полягають у встановленні нормативів, які є орієнтиром (зокрема сфері управління економікою – авт). Стандарт, норма, ліміт, класифікатор, двідник є документальним вираженням адміністративних нормативних методів ...» [8, с. 145].

Поряд з адміністративними використовуються економічні методи, які «виступають способами чи засобами економічного

чи непрямого впливу зі сторони суб'єктів державно-управлінської діяльності на відповідні об'єкти управління через їх інтереси» [11, с. 175–176]. Тобто як вдало зазначає О. М. Бандурка: «економічні методи управління виражаються у створенні таких умов для об'єктів управління, за яких вони самі обирають належний варіант поведінки під впливом економічних (матеріальних) стимулів» [12, с. 347].

Виходячи з достатньо поширеного серед наукової спільноти уявлення про взаємозв'язок економічних та адміністративних методів, зупинимось на аспектах їх розмежування. «Характерною відзнакою, яка відрізняє групу економічних методів від адміністративних, – як відмічає О. І. Безпалова, – є відсутність адміністративної складової» [7, с. 138].

До економічних методів державного регулювання переважно відносять: «прогнозування, індикативне планування, державне регулювання, конкурентна політика, вплив на ринкове ціноутворення, грошово-кредитна та фінансова політика, податкова політика, економічне стимулювання та ін.» [13, с. 364–402].

До документів, прийняття яких спрямовано на реалізацію державної політики у сфері економічної безпеки, для прикладу відзначимо наступні.

Податковим законодавством передбачені податкові пільги як «звільнення платника податків від обов'язку щодо нарахування та сплати податку та збору, сплата ним податку та збору в меншому розмірі» [14] (ст. 30 ПК України). Податкові пільги відіграють роль свого роду орієнтиру для вибору суб'єктами підприємницької діяльності сфери власної діяльності, форм одержання доходів тощо. В свою чергу встановлення податкових пільг має на меті стимулювання розвитку цілих галузей економіки, окремих сфер виробництва тощо.

Законом України «Про альтернативні джерела енергії» [15] визначає зокрема правові та економічні засади використання альтернативних джерел енергії та сприяння розширенню їх використання шляхом запровадження цілої низки стимулів виробництва альтернативної енергії (ст.ст. 9-1 – 9-4). На виконання законодавчих положень Кабінетом Міністрів України, наприклад, затверджено процедуру підготовки та проведення аукціону з розподілу квоти підтримки для стимулювання виробників електричної енергії з альтернативних джерел [16].

Реалізація державної політики у сфері забезпечення економічної безпеки держави неможливе без використання методів контролю та нагляду. Аналіз літератури юридичного спрямування свідчить про те, що наукова дискусія навколо понять контролю і нагляду триває досить давно.

У науці означені явища визначають по різному: засіб, форма, функція, стадія, явища, метод, система, спосіб. Таке розмаїття дефініцій контролю і нагляду зумовлено тим, що той або інший підхід відбивається не стільки прагненням створити універсальну формулу поняття контролю і нагляду, скільки є наслідком розгляду даного феномену через призму інтересів тієї або іншої науки – філософії, управління, політології, юриспруденції тощо.

Як уявляється, не можливо дати вичерпну відповідь на питання щодо розмежування термінів «контроль» та «нагляд». Обґрунтованими у зв'язку із цим видаються позиції вчених, котрі зазначають, що контроль можна розглядати як родове поняття, яким охоплений «нагляд» як певний особливий вид контролю, його форми в деяких галузях права. Цю особливість

дослідники пов'язують не з терміном «нагляд», а з характером нагляду: прокурорський, адміністративний тощо. «При цьому зазначено особливості уособлюють відповідні індивідуалізовані повноваження суб'єктів нагляду» [17, с. 8].

Спираючись на даний умовивід та висновок А. О. Собакаря, що «у теоретико-правовому сенсі нагляд має принципові відмінності від контролю (державного, судового, парламентського, громадського), оскільки в його основі лежить не перевірка виконавської діяльності, а інша управлінська діяльність – із нагляду над поведінкою суб'єкта управлінської діяльності, щоб останній не здійснював неправомірних дій, які можуть заподіяти шкоду суспільству та окремим громадянам» [18, с. 62], перейдемо до характеристики реалізації методів контролю та нагляду у діяльності суб'єктів реалізації державної політики у сфері забезпечення економічної безпеки держави.

Нагляд як метод реалізації державної політики у сфері забезпечення економічної безпеки держави є характерним для діяльності Державної служби фінансового моніторингу України. Реалізація даного методу направлено на досягнення наступних завдань Держфінмоніторингу: «збирання, оброблення та проведення аналізу (операційного і стратегічного) інформації про фінансові операції, що підлягають фінансовому моніторингу, інші фінансові операції або інформації, що може бути пов'язана з підозрою в легалізації (відмиванні) доходів, одержаних злочинним шляхом, або фінансуванні тероризму чи фінансуванні розповсюдження зброї масового знищення; забезпечення функціонування та розвитку єдиної інформаційної системи у сфері запобігання та протидії легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення; проведення національної оцінки ризиків» [19] (пп. 3-5 п. 3 Положення про Державну службу фінансового моніторингу України).

Далі перейдемо до характеристики контролю як методу реалізації державної політики у сфері забезпечення економічної безпеки держави.

Виходячи зі змісту ст. 85 Конституції України Верховна Рада України здійснює парламентський контроль, який є специфічним різновидом державного контролю. Зокрема Верховна Рада України може самостійно ініціювати контрольну діяльність у межах наданих їм законом повноважень. Загальним об'єктом парламентського контролю, незалежно від сфери його реалізації, є забезпечення законних прав, свобод та інтересів людини і громадянина, серед яких є, так звані, «економічні права» як от право на власність або право на здійснення трудової діяльності.

Не менш специфічним, аніж контроль, що здійснюється Верховною радою України, є судовий контроль, який суди реалізують одночасно із своїм основним завданням (відправленням правосуддя) шляхом перевірки дотримання норм права, які регламентують суспільні відносини в економічній сфері, як з боку громадян, так і органів державної влади.

Важливого значення у питаннях реалізації державної політики у сфері забезпечення економічної безпеки держави набуває контроль, що здійснюється органами виконавчої влади. До прикладу основні контрольні повноваження Міністерства фінансів України щодо реалізації державної політики у сфері забезпечення економічної безпеки держави зводиться до здійснення «контролю за виконанням зобов'язань за угодами

про реструктурування простроченої заборгованості суб'єктів господарювання перед державою» [20] (п.п. 65 п. 4 Положення про Міністерство фінансів України затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 20.08.2014 № 375).

Статус контролюючих органів на законодавчому рівні з однойменною назвою надано Податковим кодексом України: а) податковим органам (центральний орган виконавчої влади, що реалізує державну податкову політику, його територіальні органи) – «щодо дотримання законодавства з питань оподаткування, законодавства з питань сплати єдиного внеску, а також щодо дотримання іншого законодавства, контроль за виконанням якого покладено на центральний орган виконавчої влади, що реалізує державну податкову політику, чи його територіальні органи» [14] (пп. 41.1.1 п. 41.1 ст. 41 ПК України); б) митним органам (центральний орган виконавчої влади, що реалізує державну митну політику, його територіальні органи) – «щодо дотримання законодавства з питань митної справи та оподаткування митом, акцизним податком, податком на додану вартість, іншими податками та зборами, які відповідно до податкового, митного та іншого законодавства справляються у зв'язку із ввезенням (пересиланням) товарів на митну територію України або територію вільної митної зони або вивезенням (пересиланням) товарів з митної території України або території вільної митної зони» [14] (пп. 41.1.2 п. 41.1 ст. 41 ПК України).

Демократія як одна з найсуттєвіших світових цінностей знаходить своє відображення у безлічі правових форм і методів, серед яких чинне місце посідає громадський контроль. Втілення останнього характеризується власними специфічними формами, найпоширенішими з яких є звернення громадян і подання ними публічних запитів. Без сумніву, виключно такі дії громадськості не можна вважати контролем у його загальнотеоретичному розумінні. Разом із тим, подання громадянами звернень і публічних запитів на інформацію є засобом консолідації інформації для оновлення функціонування тієї чи іншої сфери, удосконалення норм законодавства, що є невід'ємною частиною забезпечення ефективної реалізації державної політики у сфері забезпечення економічної безпеки держави.

Громадський контроль сприяє ефективному втіленню державного контролю та, як наслідок, застосування заходів реагування на правопорушення за інформацією (даними), які були отримані у результаті громадської активності (громадського контролю). У такому розумінні громадський контроль являє собою засіб зв'язку між державою та її громадянами, наслідком якої є спільна розбудова розвинутої та захищеної економіки держави.

Перейдемо до характеристики останньої групи методів реалізації державної політики у сфері забезпечення економічної безпеки держави, а саме: переконання та примусу, які прийнято називати «універсальними методами державного управління» [21, с. 148]. У адміністративно-правовій літературі не виникає суперечок з приводу визначення поняття методу переконання. Узагальнюючи наукові доробки змісту методу переконання засвідчують, що останнє полягає в тому, що воно є методом впливу на суспільні відносини, а його зміст включає комплекс різноманітних конкретних форм впливу на свідомість і поведінку людей.

Грунтуючись на традиційному уявленні про форми переконання [8, с. 146; 11, с. 177] до форм переконання як методу реалізації державної політики у сфері забезпечення економічної

безпеки держави вважаємо за можливе віднести: 1) виховання (економічне, правове, моральне та ін.); 2) особистий приклад; 3) ознайомлення та роз'яснення актуальних нормативно-правових положень, що регламентують суспільні відносини у сфері економічної безпеки та процесів її забезпечення, (усне, шляхом виготовлення та розповсюдження друкованих матеріалів, виготовлення та поширення кіно-, відео- матеріалів через ЗМІ, мережу Інтернет на офіційних веб-сайтах суб'єктів публічної адміністрації та громадських організацій тощо); 4) популяризацію юридичних та економічних знань безпекової спрямованості; 5) пропагування ведення легальних видів господарської діяльності, чесної сплати податків (зборів, загальнообов'язкових платежів), раціонального використання земель, захисту навколишнього природного середовища та інших питань сфери економічної безпеки держави шляхом проведення оглядів, конкурсів, змагань тощо; 6) популяризацію юридично-позитивної поведінки у галузі економіки; 7) критику негативних проявів роботи та поведінки окремих осіб; 8) проведення інструктажів представників суб'єктів публічної адміністрації й громадськості з питань ефективного виконання поставлених завдань 9) заохочення (моральне – подяка, нагорода почесним знаком, присвоєння почесного звання; матеріальне – грошові премії, цінні подарунки); 10) поширення передового зарубіжного досвіду забезпечення економічної безпеки держави, що сприятиме імплементації міжнародних стандартів у практичну діяльність суб'єктів реалізації державної політики у сфері забезпечення економічної безпеки держави на національному рівні; 11) організацію державних і громадських заходів, спрямованих на розв'язання конкретних завдань (проведення галузевих семінарів, зборів, конференцій, виставок та презентацій, зокрема присвячених проблемам економічної злочинності тощо).

А. Т. Козюк робить висновок, що «адміністративний примус – це застосування відповідними суб'єктами до осіб, які не перебувають в їх підпорядкуванні, незалежно від волі і бажання останніх передбачених адміністративно-правовими нормами заходів впливу морального, майнового, особистісного та іншого характеру з метою охорони суспільних відносин, що виникають у сфері державного управління, шляхом попередження і припинення правопорушень, покарання за їх вчинення» [22, с. 45].

Важливо розуміти, що примус, «на відміну від переконання – це діяльність державних і недержавних суб'єктів, скерована на підпорядкування волі окремих осіб і соціальних груп щодо дотримання соціальних норм. Мета примусу досягається шляхом «завдання особі морального, матеріального чи фізичного обмеження, або його особистим та майновим правом» [23, с. 29]

Висновки. Підсумовуючи усе вищевикладене, під методами реалізації державної політики у сфері забезпечення економічної безпеки держави вважаємо за необхідне розуміти сукупність прийомів, способів та засобів проведення уповноваженими суб'єктами за сприяння інституцій громадянського суспільства системи заходів політичного, правового, економічного, організаційного та іншого характеру, спрямованих на попередження та нейтралізацію реальних та потенційних загроз економічній безпеці.

В свою чергу сукупність методів реалізації державної політики у сфері забезпечення економічної безпеки держави

формує їх тісно взаємопов'язану систему, яка може бути представлена у межах таких блоків: 1) адміністративні (регламентаційні, розпорядчі, нормативні) та економічні методи реалізації державної політики у сфері забезпечення економічної безпеки держави; 2) контроль (парламентський, судовий, зі сторони органів виконавчої влади, громадський) та нагляд; 3) переконання та примус.

Чинне дослідження через його обмеженість не дало можливості повною мірою розкрити зміст усіх методів реалізації державної політики у сфері забезпечення економічної безпеки держави, що очевидно свідчить про необхідність продовження досліджень у даному напрямі.

Література:

1. Щерба С. П., *Заглада О. А.* Філософія : підручник. Київ : Кондор, 2011. 548 с.
2. Шемшученко Ю. С. Юридична енциклопедія. Київ: Українська енциклопедія ім. М. П. Бажана, 1998. Т. 1: А-Г. 1998. 669 с.
3. Колпаков В. К. Адміністративне право України. Київ : Юрінком Інтер, 1999. 736 с.
4. Адміністративне право України. Академічний курс : підручник : у двох томах: Том 1. Загальна частина / ред. колегія: В.Б. Авер'янов (голова). Київ : Видавництво «Юридична думка», 2004. 584 с.
5. Рукавишников И. В. Метод в системе правового регулирования общественных отношений. *Известия вузов. Правоведение.* 2003. № 1. С. 217–222.
6. Мельник Р. С. Система адміністративного права України : монографія. Харків. : Вид-во ХНУВС, 2010. 398 с.
7. Безпалова О. І. Адміністративно-правовий механізм реалізації правоохоронної функції держави : монографія. Харків : НікаНова, 2014. 544с.
8. Адміністративне право України : підручник. вид. 2 змін. і доп. ; за заг. ред. Т. О. Коломоєць. Київ. : Істина, 2012. 528 с.
9. Про передачу майна : наказ Міністерства розвитку економіки, торгівлі та сільського господарства України від 25.04.2020 № 791 // Консультації з питань закупівель / Офіційний сайт Міністерства економічного розвитку, торгівлі та сільського господарства. URL: <https://www.me.gov.ua/Ascod/List?lang=uk-UA&id=f2e30594-ba6c-420f-9c24-2a852415a884&tag=InforezKnowledgeDb&pageNumber=786&ctx=inName&fSort=date&fSdir=asc> (дата звернення: 00.00.0000)
10. Про затвердження Методичних рекомендацій щодо механізмів участі громадськості у бюджетному процесі на місцевому рівні : наказ Міністерства фінансів України від 03.03.2020 № 94 // Постанови та накази / Офіційний сайт Міністерства фінансів України. URL: <https://mof.gov.ua/storage/files/%D0%9D%D0%B0%D0%BA%D0%B0%D0%B7%2094%20%D0%9C%D0%B5%D1%82%D0%BE%D0%B4%D0%B8%D1%87%D0%BD%D1%96%20%D1%80%D0%B5%D0%BA%D0%BE%D0%BC%D0%B5%D0%BD%D0%B4.pdf> (дата звернення: 00.00.0000)
11. Адміністративне право : підручник / Ю. П. Битяк (кер. авт. кол.), В. М. Гарашук, В. В. Богущкий та ін.; за заг. ред. Ю. П. Битяка, В. М. Гарашука, В. В. Зуй. 2-ге вид., перероб та допов. Харків : Право, 2013. 656 с.
12. Адміністративне право України. Загальна частина. Академічний курс : підручник ; за заг. ред. акад. НАПрН України О. М. Бандурки. Харків : Золота миля, 2011. 584 с.
13. Малиновський В. Я. Державне управління : навчальний посібник. вид. 2-ге, доп. та перероб. Київ. : Атіка, 2003. 576 с.
14. Податковий кодекс України : закон України від 02.12.2010 № 2755-VI // База даних «Законодавство України» / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17> (дата звернення: 00.00.0000).

15. Про альтернативні джерела енергії : закон України від 20.02.2003 №555-IV // База даних «Законодавство України» / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/555-15#n166> (дата звернення: 00.00.0000)
16. Про запровадження конкурентних умов стимулювання виробництва електричної енергії з альтернативних джерел енергії : постанова Кабінету Міністрів України від 27.12.2019 № 1175 // База даних «Законодавство України» / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1175-2019-%D0%BF#Text> (дата звернення: 00.00.0000)
17. Шестак В. С. Державний контроль в сучасній Україні (загально-теоретичні питання) : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.01. Харків, 2002. 18 с.
18. Собакарь А. О. Співвідношення контролю та нагляду як функцій публічного управління. *Проблеми правознавства та правоохоронної діяльності*. 2010. № 2. С. 58–63.
19. Про затвердження Положення про Державну службу фінансового моніторингу України : постанова Кабінету Міністрів України від 29.07.2015 № 537 // База даних «Законодавство України» / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/537-2015-%D0%BF#Text> (дата звернення: 00.00.0000)
20. Про затвердження Положення про Міністерство фінансів України: постанова Кабінету Міністрів України від 20.08.2014 № 375 // База даних «Законодавство України» / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/375-2014-%D0%BF#Text> (дата звернення: 00.00.0000).
21. Адміністративне право України : підручник для юрид.вузів і факультетів ; за ред. Ю. П. Битяка. Харків : Право, 2000. 520 с.
22. Комзюк А. Т. Адміністративний примус в правоохоронній діяльності міліції в Україні: дис. ... докт. юрид. наук : 12.00.07. Харків, 2002. 408 с.
23. Ключніченко А. П. Міри адміністративного примусу, що застосовуються міліцією. Київ, 1977. 239 с.

Koshykov D. O. The concept and system of methods of implementation of the state policy in the field of ensuring the economic security of the state

Summary. It is noted that the implementation of state policy is a purposeful active activity of relevant entities

aimed at protecting the economic interests of individuals, legal entities, society and the state from real and potential threats to economic security, which, in turn, are inevitably carried out through certain methods. The main scientific approaches to the theoretical and philosophical understanding of the category «method» are described. The researches concerning the definition of the concept of methods in administrative law (administrative-legal methods) are investigated. As a result, the actual characteristic of methods of administrative law is given as: purposeful activity which is carried out with the accurately defined purpose; a set of various means, methods of legal nature; such as is applied by the state; imperative nature; such, the application of which is based on administrative and legal norms; a combination of «classical methods of law», such as imperative, with the latest methods developed by science in connection with the rapid development of administrative and legal relations and the implementation of global reforms of public authorities. The content of methods of realization of the state policy in the field of maintenance of economic safety of the state is systematized and opened. In particular, the distinction between control and supervision as methods of this area has been made. As a result, the latter are defined as a set of techniques, methods and means by authorized entities with the assistance of civil society institutions of a system of political, legal, economic, organizational and other measures aimed at preventing and neutralizing real and potential threats to economic security. It is established that the set of methods of state policy in the field of economic security of the state forms their closely interconnected system, which can be represented within the following blocks: 1) administrative (regulatory, administrative, regulatory) and economic methods of state policy in the field of security economic security of the state; 2) control (parliamentary, judicial, executive, public) and supervision; 3) persuasion and coercion.

Key words: state policy, methods, control, supervision, beliefs.